

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยายโดยใช้วิธีการศึกษาผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวม และจำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษในทัศนะของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และใช้แบบสอบถามปลายปิดและวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 400 ราย หน่วยงานภาครัฐ 8 หน่วยงาน และหน่วยงานภาคเอกชน 8 หน่วยงาน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามและพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประชาชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.8 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 71 และมีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 33

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่เคยขีดเขียนหรือทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชน

แหล่งท่องเที่ยวของท่าน รองลงมา คือ ไม่เคยทำลายทรัพย์สินของส่วนรวมโดยเจตนา และไม่เคยยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง เพราะท่านก็มีส่วนเป็นเจ้าของ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ช่วยซ่อมแซมสาธารณสมบัติของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวของท่านที่ชำรุดเสียหาย อาสาช่วยผู้อื่น เช่น นักท่องเที่ยวอยู่เสมอ และห้ามผู้อื่นไม่ให้ขีดเขียนหรือทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวของท่าน

ส่วนที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษจำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน

1. ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง ผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลีกเลี่ยงการกระทำความเสียหายต่อสาธารณสมบัติเพราะรู้ว่าผิด รองลงมา คือ รับผิดชอบต่อหน้าที่และพลังของตนเองในการที่จะลงมือกระทำงานต่างๆ ให้กับชุมชนฯ ของท่าน และใช้ของส่วนรวมอย่างทะนุถนอมโดยถือเป็นของท่านเช่นกัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก คือ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากชุมชนฯ ให้เสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด ตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนฯ และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากชุมชนฯ ให้บรรลุตามเป้าหมายโดยใช้วิธีการกระบวนการที่ถูกต้องชอบธรรม

2. ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น ผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยกย่อง ชื่นชมและให้เกียรติผู้อื่น รองลงมา คือ หลีกเลี่ยงการทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น และมีสัมพันธภาพที่อบอุ่น เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับผู้อื่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก คือ ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นถึงสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในชุมชนฯ รองลงมา คือ คิดถึงความรู้สึกของผู้อื่นก่อนเสมอ และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากชุมชนฯ ให้บรรลุตามเป้าหมายโดยใช้วิธีการกระบวนการที่ถูกต้องชอบธรรม

3. ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม ผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ในอนาคตในการมีส่วนร่วมทำประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนฯ ของท่าน ท่านพร้อมจะทำรองลงมา คือ สนใจต่อกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และชักชวนเพื่อนไปใช้สิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก คือ มีส่วนร่วมทำงานของกลุ่ม ทำตามหน้าที่และเคารพข้อตกลงของกลุ่มในชุมชน ของท่าน รองลงมา คือ เข้าร่วม

ประชุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันในกลุ่มชุมชนฯ ของท่าน และชักชวนเพื่อน ไปใช้สิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ตอนที่ 2 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งได้แก่ การสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุเพื่อหาตัวพยากรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมปรากฏว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น และจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก ระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่นกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนฯ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก ในระดับต่ำ โดยมีความสัมพันธ์กับด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเองร่วมกับด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมอยู่ในระดับต่ำมาก

ส่วนที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรปัจจัยอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคม ปรากฏว่า มีเพียงปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่นเท่านั้น ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 9.4 ส่วนปัจจัยด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเองและปัจจัยด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 3 สรุปข้อมูลผลการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานของรัฐ 8 แห่ง และเอกชน 8 แห่ง สามารถสรุปเป็นหัวข้อดังนี้

ความคิดเห็นต่อแนวทางการวางแผนพัฒนาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการวางแผนพัฒนาจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนควรมีวินัยให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการวางแผนพัฒนาจิตสำนึกด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนความเห็นอกเห็นใจและความอาสาให้เกิดขึ้นในชุมชน

3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการวางแผนพัฒนาจิตสำนึกด้านการมีส่วนร่วมในชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อแนวทางการวางแผนพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ความคิดเห็นว่า แนวทางการวางแผนการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ควรมุ่งเน้นพัฒนาในด้านองค์ประกอบด้านการเคารพสิทธิและด้านการใช้ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษเป็นอันดับแรก

ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง ผู้ให้ความคิดเห็นว่า ควรรณรงค์ให้มีการรักษาความสะอาดบริเวณที่อยู่อาศัยและบริเวณโดยรอบๆ ที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวนั้นให้แลดูสะอาด สวยงาม และเป็นระเบียบ ควรปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตตั้งแต่แรกเกิด ควรจัดให้มีโครงการหน้าบ้านสะอาด

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความคิดเห็นว่า ควรจัดให้มีหน่วยงานรับบริจาคสิ่งของ ตลอดจนปัจจัยต่างๆ เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ประสบภัยต่างๆ จัดให้มีการตั้งศูนย์แบ่งปันน้ำใจของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ในรูปแบบของสิ่งของเหลือใช้ที่ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่คนอื่น ได้แก่ ตุ๊กตา เสื้อผ้า หนังสือ เป็นต้น ควรส่งเสริมและให้โอกาสสมาชิกในชุมชนได้อาสารับผิดชอบต่อหน้าที่ในแต่ละส่วนของกิจกรรมชุมชนที่ได้จัดขึ้น

3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อชุมชนที่ตนอาศัย ควรส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การมีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์ มีความเสมอต้นเสมอปลาย ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญาในการช่วยเหลือผู้อื่น รณรงค์และส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศภายในชุมชน

ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ความคิดเห็นว่า ชุมชนควรปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมเกี่ยวกับการเคารพสิทธิแก่คนในชุมชน โดยอาศัยปัจจัยด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น และจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมมาเป็นแนวทางในการปลูกฝังอบรมโดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก ควรรณรงค์ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความเป็นเจ้าของของส่วนรวมร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการใช้ของของส่วนรวมอย่างทะนุถนอม การส่งเสริมให้คนในชุมชนได้อาสาเป็นหน้าที่ในกิจกรรมของชุมชนในโอกาสต่างๆ

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่ได้จากผลการศึกษา จะนำมาอภิปรายเพื่อสรุปให้ทราบถึงข้อเท็จจริงโดยมีการนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุน โดยแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาข้อที่ 1 และข้อที่ 2 และสมมติฐานการวิจัย ส่วนการอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งการอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณแบ่งเป็นประเด็นๆ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะและปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมพบว่า ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมและจำแนกตามรายด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม อยู่ในระดับมาก การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้เป็นเพราะคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษมีความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ประารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม มีความเคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ประโยชน์จากสาธารณสมบัติ มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมและไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง ซึ่งสอดคล้อง

กับการศึกษาของสมพงษ์ สิงหนผล (2542, หน้า 15 - 16) ที่กล่าวว่า จิตสำนึกมีอยู่ 3 ด้านหลักๆ ได้แก่ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมันปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน และความซื่อสัตย์ เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเห็นอกเห็นใจ การอาสา เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว ซึ่งสร้างกันได้ไม่ยากนัก และจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น การมีส่วนร่วมในสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ เป็นต้น

2. จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ต่างพบผลที่สอดคล้องกันว่ามีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการศึกษาพฤติกรรมตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ที่เสนอว่า สาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์มีผลมาจากลักษณะทางจิตใจที่เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล ที่มีการเชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐยา ลือชาภิตติกุล (2546, หน้า 3 - 4) พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลหรือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่สามารถเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้ เพราะพฤติกรรมเป็นผลจากการกระทำของกระบวนการต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์หลายทิศหรือเป็นผลสะท้อนกลับระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลเผชิญอยู่

3. จากผลการวิจัยปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ มีอิทธิพลมาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งผลที่ได้เป็นไปตามแนวคิดการเรียนรู้จากการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning

Theory) ของ Albert Bandura ที่เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ต้องเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชน ซึ่งนอกจากต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนแล้ว คนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษยังจำเป็นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนด้วยกัน ดังนั้นจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่นจึงมักมีคนในชุมชนด้วยกันเป็นตัวแบบในการปฏิบัติหรือการแสดงพฤติกรรมของตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2539, หน้า 49) พบว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่จะต้องมีอิทธิพลต่อกันและกัน

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น และจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุมารวมกัน จะส่งผลต่อการมีพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ศรีสะเกษร้อยละ 9.4 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และแนวคิดของการศึกษาตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ที่เสนอว่า สาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์มีผลมาจากลักษณะทางจิตที่เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคลที่มีการเชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมปัญญานิยม ที่มีความเชื่อพื้นฐานว่ากระบวนการทางปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้มีผลทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องคำนึงถึงตัวแปรภายในที่เป็นกระบวนการทางปัญญา (ประทีป จินฉี, 2540) แต่เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ สาเหตุที่ปรากฏเช่นนี้ เป็นเพราะว่า ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะนั้น นอกจากตัวแปรที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นมาในการศึกษาครั้งนี้ คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น และจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม กล่าวได้ว่า ยังมีตัวแปรอื่นๆ อีกที่ควรต้องทำการศึกษา เพื่อที่จะทำให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมยิ่งขึ้น นั้นหมายถึง นอกจากตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นมา ยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งควรทำการศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือกลุ่มตัวอย่าง การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งสถานภาพทางสังคมของคนในชุมชน เป็นต้น โดยทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) แสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะบาง

ประการกับพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าปรารถนาของคนดีและคนเก่ง ซึ่งพฤติกรรมจิตสาธารณะถือว่าเป็นพฤติกรรมประเภทหนึ่งของการเป็นพลเมืองดี โดยประชาชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีพฤติกรรมจิตสาธารณะสูง คือ รู้จักดูแลเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม ตลอดจนการใช้ประโยชน์ร่วมกันของสาธารณสมบัติของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวมของชุมชนนั้นๆ และตระหนักในสิทธิของตนเอง เคารพในสิทธิของผู้อื่น ดังนั้น การที่คนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษจะแสดงพฤติกรรมการทำดี คือ มีพฤติกรรมจิตสาธารณะสูง น่าจะเป็นผลโดยตรงจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น

แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

ประเด็นสำคัญที่ได้จากผลการวิจัย จะนำมาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ดังต่อไปนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นหรือนักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนของตนเอง
2. ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรับผิดชอบ ได้แก่ การรณรงค์ให้มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมตลอดจนสาธารณสมบัติของชุมชน
3. ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการสร้างกฎ กติกา ในชุมชนของตนเอง
4. ควรส่งเสริมให้มีการอาสาสมัครทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นการเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมของชุมชน
5. ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละ อาสาในการช่วยเหลือผู้อื่นและเคารพสิทธิ ได้แก่ การไม่ขายสินค้าในราคาที่สูงเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยว การมีความจริงใจในการให้บริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น
6. ควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนใส่ใจต่อผู้อื่นร่วมชุมชน ไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีโอกาสได้ใช้ของส่วนรวมบ้าง
7. ควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นรู้สึกห่วงแหน ช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

8. ควรจัดให้มีกิจกรรมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมโครงการหน้าบ้าน สะอาด

9. ควรจัดให้มีจุดรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ประสบภัย พิบัติต่างๆ

10. ควรรณรงค์และส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความเป็นเจ้าของของส่วนรวม ร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการใช้ของของส่วนรวมอย่างทะนุถนอม โดยมีการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ที่ ทุกฝ่ายจะได้รับหากมีการใช้ของส่วนรวมอย่างทะนุถนอมอย่างทั่วถึง

11. ควรสร้างความร่วมมือให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยใจจริง เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยว การให้ความช่วยเหลือ และเอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

12. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ในการจัดทำป้าย รณรงค์เรื่องจิตสาธารณะให้ครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เรื่องการใช้สมบัติของส่วนรวม การ ถือเป็นหน้าที่ในการดูแล และการเคารพสิทธิของผู้อื่นภายในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังจุดต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้

13. ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมกับพฤติกรรม จิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ จำเป็นต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมจิตสาธารณะกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น และจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชาย โพธิ์สิตา (2541, บทคัดย่อ) กล่าวว่า ในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณสมบัติ ความเข้าใจเกี่ยวกับ จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติแบ่งเป็นสองระดับ ระดับหนึ่งเป็นจิตสำนึกแบบที่บุคคลไม่ต้องทำอะไร มากเพียงแต่ไม่ทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่ทำลายสาธารณสมบัติที่ตนใช้ก็พอ อีกระดับหนึ่งเป็น จิตสำนึกแบบบุคคลลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันแสดงว่าเรามีความรับผิดชอบที่ดีต่อ สาธารณสมบัติ ไม่ว่าจะใช้หรือไม่ใช้ก็ตาม เช่น การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติที่ ขาดุดเสียหาย การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาสาธารณสมบัติ ในขณะที่ วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) เสนอว่า คุณลักษณะของการมีจิตสำนึกพลเมืองหรือจิตสำนึกสาธารณะมี หลายมิติ ได้แก่ การมีวินัยในตนทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม เคารพกติกาที่ร่วมกันสร้างสิทธิและ หน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยจิตใจอาสา ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่า ส่วนตน ใส่ใจกิจสาธารณะ การมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนทั้งในเชิง

เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การมีความกล้าหาญทางจริยธรรม ปกป้องความถูกต้องเพื่อความดี ความยุติธรรมและสันติภาพของสังคมการมีความผูกพันยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เงื่อนไขการก่อเกิดจิตสำนึกพลเมืองคือ การมีชีวิตของชุมชนที่ทำให้สมาชิกมีความสัมพันธ์กันในฐานะที่เท่าเทียม การปฏิบัติสำนึกพลเมืองอยู่ในวิถีชีวิตความเป็นชุมชนที่สมาชิกเชื่อมโยงกันในฐานะพลเมือง มีความเท่าเทียมและเสมอภาคในเชิงการเมือง มีความเป็นเอกภาพและสมานสามัคคี เชื่อถือและไว้วางใจกัน ผูกมัดตนเองกับหมู่คณะ การมีทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง และกระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ช้องนาง ชาสิ่งแก้ว (2547) พบว่า การเข้าร่วมและการช่วยเหลืองานของหมู่บ้าน การวางแผนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คิดว่าทุกอย่างในชุมชนเป็นเหมือนของตน และคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ลักษณะนิสัยเด่นของผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบ ชอบช่วยเหลือ เป็นคนดีมีศีลธรรม มีน้ำใจและใจกว้าง

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะ นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกต่อตนเอง จิตสำนึกต่อผู้อื่น และจิตสำนึกต่อสังคมแล้ว ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมขึ้นไปอีกในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น รูปแบบการดำเนินชีวิตของ สถานภาพทางสังคมผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือกลุ่มตัวอย่าง และควรศึกษาการมีจิตสาธารณะของชุมชนโดยการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้นๆ